

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	17
TÜRKİYE'DE BİLİM FELSEFESİ LİTERATÜRÜNDE YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICI: ÇAĞDAŞ BİLİM FELSEFESİ SERİSİ	17
ÖMER FATİH TEKİN, SERCAN PALAVAN	
GİRİŞ	23
GÜLER CANSU AĞÖREN	
CİNSİYETİN BİR DOĞASI VAR MI?.....	35
FULDEN İBRAHİMHAKKIOĞLU	
FEMİNİST BİLİM FELSEFESİNDE QUINECI TEMALAR.....	67
DİNÇER ÇEVİK	
HELEN LONGINO VE SOSYAL NESNELİK ANLAYIŞI.....	119
BERNA KILINÇ, AHMET GÜL	
DURUŞ EPİSTEMOLOJİSİ, NESNELİK VE ELEŞTİREL ERKEKLİK ÇALIŞMALARI.....	179
ATILLA BARUTÇU	
BİLİMDE TİNSELLİK VE BİLGİNİN GÜVENİLİRLİĞİ	211
EZGİ ECE ÇELİK	
BİLMEK, MERAKLANMAK, UMURSAMAK: İHTİMAM EPİSTEMOLOJİSİ İŞİĞİNDA FEMİNİST BİLİM FELSEFESİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK	243

KARUN ÇEKEM, GÜLER CANSU AĞÖREN YAMALI ANTROPOSEN'DE HAYVAN VE ÇEVRE BİLİMLERİNE FEMİNİST BAKIŞ: KORUMA YAKLAŞIMLARINDAN ÇOKTÜRLÜ İHTİMAM ETİĞİNE	283
EZGİ BURGAN KIYAK DENEYİMİN PEŞİNDE, DENEYİMİN İÇİNDE: FEMİNİST BİR DENEYİM EPİSTEMOLOJİSİ İÇİN ARAYIŞLAR	319
DEMET BOLAT EPİSTEMİK ADALETSİZLİK: BİLİMDE, BİLİMSEL BİLGİ ÜRETİMİNDE VE BİLİME KATILIMDA SÖYLEYEN, KAVRAM VE ADALETSİZ SÖYLEM TARTIŞMALARI	357
OZAN ALTAN ALTINOK SÖZLÜK	401
DİZİN.....	435

ÖNSÖZ

TÜRKİYE'DE BİLİM FELSEFESİ LİTERATÜRÜNDE YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICI: ÇAĞDAŞ BİLİM FELSEFESİ SERİSİ

ÖMER FATİH TEKİN
SERCAN PALAVAN

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi, uluslararası literatürde yer alan çağdaş bilim felsefesi çalışmalarını takip edebilmek ve alt disiplinler bağlamında güncel meselelerin literatürde daha görünür olmasını sağlayabilmek amacıyla 2024 yılında planlanmış geniş çaplı bir projedir. Böyle bir serinin hayata geçirilmesindeki önemli etkenlerden biri ülkemizdeki üniversitelerde -eğitim dili İngilizce olanlar hariç- analitik felsefe geleneğinin hak ettiği ölçüde takip edilmemesidir. Ülkemizde felsefenin tarihsel yönü ağırlıklı bir şekilde ele alınmaktadır. Felsefe tarihi alanında her ne kadar başarılı olsak da bu durum, güncel meselelerin yeterince ele alınmasında olumsuz bir etkiye sahiptir. Bu durum, felsefenin yalnızca geçmişteki düşüncüler ve kuramlar çerçevesinde değerlendirilmesine yol açmakta ve çağdaş felsefi tartışmalara katkı sunma olasılıklarını kısıtlamaktadır. Dolayısıyla, güncel bilim felsefesi tartışmalarının ve analitik yaklaşımların Türkçe literatüre kazandırılması hem akademik çeşitliliği artıracak hem de öğrenciler ve araştırmacılar için yeni ufuklar açacaktır.

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi yalnızca yayın projesi olmanın ötesinde, yerel akademik çevrelerde bilim felsefesi

tartışmalarını canlandırmayı ve bu alanda yeni araştırmaların yapılmasına zemin hazırlamak için hayata geçirilmiştir. Aslında ülkemizde İngilizce eğitim veren üniversiteler, çağdaş literatürdeki çalışmaları yakından takip etmektedir ve uluslararası düzeyde yayınlar genellikle buradaki araştırmacılar tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte yapılan çalışmaların Türkçe yapılmaması, konuların geniş kitlelere ulaşmasını ve tartışmaların derinleşmesini önemli ölçüde engellemektedir. Bu durum, akademik ve entelektüel ortamda güncel çalışmaların yeterince ele alınmamasına neden olmaktadır. İşte! bu sorunları -dil bariyeri gibi- aşmak ve çağdaş bilim felsefesi alanındaki tartışmaların literatürde sağlam bir yer edinmesini sağlamak, bu serinin en önemli hedefidir.

Seri editörleri olarak belirtilen durumu yaptığımız çalışmalar aracılığıyla yakından hissettik. Bu farkındalık yalnızca akademik araştırmalarda değil, aramızdaki sohbetlerde ve tartışmalarda da sürekli kendini hatırlattı. Süreç içinde bazı çeviri projeleri gerçekleştirdik; ancak bu çalışmaların, alanın gerçek ihtiyaçlarını sınırlı ölçüde karşılayabildiğini fark ettik. Çeviriler elbette kıymetliydi ama artık doğrudan Türkçe kaleme alınmış, özgün ve kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğu düşüncesinde hemfikirdik. Bu farkındalık, bizi daha bütünlüklü bir işe yönlendirdi. Böylece bu kapsamlı projeyi planladık ve kısa sürede somut adımlar atarak hayata geçirdik. İlk etapta bu kadar büyük bir işe girişmek kolay olmadı. Ama süreç boyunca bizimle birlikte olan, katkı sunan tüm paydaşlarımız -akademisyenler, araştırmacılar ve yayınevi emekçileri- bu proje mümkün hale geldi. Farklı sesler olarak bir araya geldik; ama ortak bir eksikliği dile getirme, birlikte düşünme ve üretme çabasında birleşmiş olduk. Başlangıçta küçük bir kar tanesi olan projemiz, şimdi büyüyerek koca bir kar topuna dönüşme yolunda

ilerliyor. Bu ilerlemenin, genişleyerek Türkiye’de bilim felsefesi alanında güçlü ve kalıcı bir hareketlilik yaratacağına gönülden inanıyoruz.

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi, sadece akademik çevrelerle sınırlı kalmayarak, bu alana ilgisi olan her kesime ulaşmayı amaçlamaktadır. Her bir cildin (toplamda yaklaşık 70 kitap), kendi alanında önemli bir dönüşüme imza atacağı inancıyla, alanın güncel tartışmalarına yeni ufuklar açması, yeni sorgulamalara zemin hazırlaması ve yeni entelektüel birikimler üretmesi temel dileğimizdir. Bu temenni ile hayata geçirilen çalışmamız teorik ve pratik yönleriyle çağdaş bilim felsefesinin alt dallarındaki tartışmaları öğrenmek isteyenlere geniş bir perspektif sunacaktır.

Serinin planlaması yapılırken, ilk yılda beş kitabın yayımlanması hedeflenmişti. Ancak iletişime geçtiğimiz hocalarımızın bu girişime gösterdiği yoğun ilgi ve benzer akademik sorunları dert edinmeleri sayesinde, kısa sürede ondan fazla kitabın yayına hazır hale gelmesi mümkün oldu. Bu hem her bir alt alanın canlılığını hem de akademik dayanışmanın gücünü ortaya koyan çok değerli bir gelişmedir. Böyle bir ilgi ilerleyen yıllarda da bilim felsefesi alanında önemli katkılar sunacak akademik birlikteliğin habercisi olduğunu göstermektedir.

Bu kitapta ele alınan Feminist Bilim Felsefesi, serinin genel hedefleriyle doğrudan örtüşen, aynı zamanda Türkiye’de bilim felsefesi literatüründe uzun süredir hissedilen önemli bir boşluğu dolduran temel bir çalışma niteliği taşımaktadır. Feminist bilim felsefesi, bilimin yalnızca ürettiği bilgiye değil, bu bilginin kimler tarafından, hangi toplumsal, tarihsel ve epistemik koşullar altında üretildiğine odaklanarak, bilimsel bilginin tarafsızlığı, nesnelliği ve evrenselliği gibi temel kabulleri eleştirel bir gözle yeniden değerlendirmektedir.

Türkiye’de feminist düşünce, çoğunlukla siyaset felsefesi, etik ve toplumsal cinsiyet çalışmaları bağlamında ele alınmış; ancak bilim felsefesiyle kurduğu özgül ve kurucu ilişki, bugüne dek yeterince sistematik biçimde incelenmemiştir. Bu kitap, bilindiği kadarıyla, feminist bilim felsefesini doğrudan konu edinen ve bu alanı bütünlüklü biçimde ele alan Türkçe yayımlanmış ilk çalışma olma özelliğini taşımaktadır. Bu yönüyle eser, yalnızca mevcut tartışmaları derleyen bir katkı değil, aynı zamanda alanın Türkiye’de kurumsallaşmasına yönelik önemli bir başlangıç noktası sunmaktadır.

Oysa feminist bilim felsefesi, bilimin epistemik pratiklerini, metodolojik tercihlerini ve kurumsal yapısını görür-nür kılarak, bilimsel bilginin değerlerden ve güç ilişkilerinden bağımsız olmadığını güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Türkçe literatürde bugüne dek hissedilen bu eksiklik, feminist yaklaşımların bilim felsefesi bağlamında derinleşmesini ve yaygınlaşmasını önemli ölçüde sınırlamıştır. Bu eser, tam da bu noktada, söz konusu boşluğu doldurmayı ve yeni tartışmaların önünü açmayı amaçlamaktadır.

Kitapta yer alan çalışmalar; feminist epistemoloji, cinsiyetlendirilmiş bilim pratikleri ve bilimsel emek süreçleri gibi çağdaş feminist bilim felsefesinin temel tartışma alanlarını ele almakta; bu tartışmalar aracılığıyla bilimin hem bilişsel hem de toplumsal boyutlarını birlikte düşünmeye imkân tanımaktadır. Bu yönüyle eser, seride yer alan Bilim Sosyolojisi, Sosyal Epistemoloji ve Bilim, Toplum ve Siyaset gibi çalışmalarla doğrudan kavramsal bağlar kurmakta ve disiplinlerarası düşünmenin önemini vurgulamaktadır.

Son olarak, bu serinin yayımlanmasında emeği geçen Doruk Yayınevine, projede bulunan tüm araştırmacı yazarlarımıza teşekkürlerimizi sunarız. Bu seri, yalnızca bir yayının sürecinin tamamlanması değil, aynı zamanda yeni düşünsel birlikteliklerin ve akademik dayanışmanın başlangıcıdır.

Umuyoruz ki bu kitaplar, sadece okunmakla kalmaz; tartışılır, eleştirilir, geliştirilir ve yeni düşüncelere ilham verir. Her bir cildin, çağdaş bilim felsefesine ilgi duyan herkese düşünsel bir ilham kaynağı olmasını temenni ediyor, seride yer alan kitapların akademik ve entelektüel çevrelerde geniş yankılar uyandırmasını diliyoruz.

Bu süreçte katkı sağlayan tüm araştırmacılara ve seriyi destekleyen tüm paydaşlara teşekkür eder; birlikte yürümeye devam etmeyi ümit ederiz.

Seri Editörleri

Ömer Fatih TEKİN

Sercan PALAVAN

Şubat 2026